

Implementatie van maatregelen ter beperking van de gewasziekte stolbur in het keuringssysteem

In de zomer van 2025 zijn in Nederland de eerste fytoplasma-besmettingen vastgesteld in pootaardappelen, maar de RNQP Candidatus Phytoplasma solani, die gewasziekte stolbur veroorzaakt, is nog niet geconstateerd. Vanwege de ziektedruk die aanwezig is in Duitsland en de eerste fytoplasma besmettingen is er in de vaste commissie pootaardappelen vergadering een besluit genomen over de werkwijze voor Candidatus Phytoplasma solani en fytoplasma in het nationale keuringssysteem.

Wettelijk minimum vanuit Europese wetgeving

Alleen *Candidatus Phytoplasma solani*, de veroorzaker van de gewasziekte stolbur, is in Europese wetgeving omschreven als een RNQP, een gereguleerde niet-quarantaine organisme, in pootaardappelen. Er geldt een tolerantie van 0%, dit betekent dat het organisme en de symptomen niet aanwezig mogen zijn in de partij. In de Europese verordening over plantgezondheid wordt voorgeschreven welke maatregelen wettelijk getroffen moeten worden om de afwezigheid van *Candidatus Phytoplasma solani* te bevestigen. Deze maatregelen omschrijven twee onderdelen. Het eerste onderdeel is een verplichting om de planten met symptomen van *Candidatus Phytoplasma solani*, inclusief knollen, te verwijderen met behulp van selectie. Het tweede onderdeel is dat er een verplichte toets na de oogst aan knollen plaats vindt van de partij waarin planten met symptomen van *Candidatus Phytoplasma solani* zijn geconstateerd. Indien *Candidatus Phytoplasma solani* aanwezig is in de partij, wordt de partij pootaardappelen afgekeurd.

Aanvullingen in het nationale keuringssysteem

Naast de wettelijke minimum maatregelen die de NAK moet uitvoeren indien symptomen van *Candidatus Phytoplasma solani* worden aangetroffen, worden in het Nederlandse keuringssysteem nationale strengere regels en normen opgenomen om de verspreiding van *Candidatus Phytoplasma solani* te voorkomen of te vertragen.

Tot op heden is *Candidatus Phytoplasma solani* niet vastgesteld in pootaardappelen maar andere, niet gereguleerde soorten fytoplasma's die dezelfde symptomen geven zijn wel geconstateerd. Gedurende een visuele beoordeling is het niet mogelijk om op basis van symptomen onderscheid te maken tussen de verschillende soorten fytoplasma, inclusief de RNQP *Candidatus Phytoplasma solani*.

Hieronder wordt benoemd wat de wijzigingen zijn in het keuringssysteem.

Aanvullend diagnostisch onderzoek bij een constatering van een plant met fytoplasma symptomen gedurende de veldkeuring

Een plant waarbij tijdens de reguliere veldkeuring wordt geconstateerd dat deze voldoet aan het vooraf opgestelde symptoombeeld van een fytoplasma besmetting wordt

ingestuurd naar het diagnostisch laboratorium van de NAK. Op dit plantmateriaal wordt een PCR onderzoek uitgevoerd om de aanwezigheid van fytoplasma te bevestigen. Indien de plant positief test voor fytoplasma, wordt vastgelegd dat er van deze partij pootaardappelen na de oogst een officieel onderzoek plaats moet vinden aan de knollen. Vervolgens blijft voor dit perceel de veldkeuring doorgaan net zoals dit voor andere percelen geldt. Als de plant echter vrij wordt bevonden van een besmetting met fytoplasma, gaat het perceel in het reguliere veldkeuringsregime verder tot daarin eventueel weer een plant met symptomen wordt geconstateerd.

Door middel van veelvuldige selectie is het mogelijk om het perceel op te schonen van zieke planten. De Europese wetgeving schrijft voor dat de planten, inclusief de knollen, met fytoplasma symptomen dienen te worden verwijderd. In het officiële onderzoek na de oogst, aan de knollen, moet de afwezigheid van *Candidatus Phytoplasma solani* worden vastgesteld. Dit wordt gedaan met een soortspecifieke toets, die volgt na een positieve generieke fytoplasmatoets. Dit betekent dat het mogelijk is dat er in een partij geen *Candidatus Phytoplasma solani*, dan wel *Candidatus Phytoplasma* spp. wordt aangetoond in het officiële onderzoek aan de oogst.

Om de urgentie voor selecteren te behouden, en de ziektedruk met aangetaste planten te verlagen, heeft de vaste commissie pootaardappelen besloten om de percelen in hun eigen klasse te behouden bij een constatering van fytoplasma symptomen tijdens de veldkeuring.

Verplicht officieel onderzoek aan een representatief monster na de oogst van partij met een fytoplasma constatering tijdens de veldkeuring

Partijen waarin tijdens de veldkeuring een plant positief getoetst is op fytoplasma, moeten vanuit een EU-verplichting getoetst worden op de afwezigheid van *Candidatus Phytoplasma solani*. Dat gebeurt via een representatief monster van de partij, net zoals bij de nacontrole. Een partij pootaardappelen zal afgekeurd worden als in het monster de RNQP *Candidatus Phytoplasma solani* wordt aangetoond. Indien er een fytoplasma, anders dan de RNQP, wordt gevonden mag de partij pootaardappelen alsnog verhandeld worden.

Op dit moment wordt nog onderzocht door de NAK of het monster wat genomen wordt van een partij voor de nacontrole genoeg materiaal biedt om ook voor de toets voor *Candidatus Phytoplasma solani* ingezet te worden. Voorafgaande aan het nacontrole seizoen wordt bekend gemaakt of het nemen van een tweede monster noodzakelijk is of niet.

Het onderzoek voor *Candidatus Phytoplasma solani* omhelst meerdere PCR onderzoeken, een sequencing stap, waarbij de exacte DNA codering wordt bepaald, en een data-analyse stap. De verwachte doorlooptijden voor het onderzoek worden ook voorafgaande aan het nacontroleseizoen bekend gemaakt.

Uitbreiding van de partijkeuring met een fytoplasma norm

Ter voorkoming van verspreiding van knollen die besmet zijn met fytoplasma is het besluit genomen om een norm in de partijkeuring op te nemen voor fytoplasma. De normering voor fytoplasma houdt in dat rubberachtige knollen sporadisch in een partij voor mogen

komen. Sporadisch betekent hetzelfde als bij rot, 1 knol per 250 kg. Dit geldt voor alle klasse van pre-basis, basis en gecertificeerde pootaardappelen.

Andere ontwikkelingen

Vanuit de bestaande NAK monitoring op bladluizen worden de vangbakken en zuigvallen van de bladluizen mede bekeken op de verschillende vectoren die fytoplasma's kunnen overbrengen. Met name een aantal soorten cicaden spelen een rol in de verspreiding van *Candidatus Phytoplasma solani*. Met het inzichtelijk maken van de verspreiding van vectoren hoopt de NAK bij te dragen aan kennis opbouw over *Candidatus Phytoplasma solani* in Nederland.

De NAK zoekt actief de verbinding met de sector akkerbouw in relatie tot stolbur en de beheersing daarvan mocht het in Nederland de kop opsteken. De NAK neemt deel aan het PPS rond dit thema die in 2026 zal starten en initiatieven van LTO Nederland en de BO-Akkerbouw.